

2019 m. sukanka 130 metų, kai gimė įžymus Lietuvos geologas, inžinierius, mineralogas, geochemikas **Mykolas Kaveckis**. Su prof. M. Kaveckio vardu glaudžiai susijęs geologijos katedrų kūrimas Lietuvos universitetuose, specialistų geologų rengimas, mokslinių tyrimų organizavimas ir pan. 1932 m. Prahoje Karlo universitete už darbą „Lietuvos geologijos pagrindai ir remiantis gręžinių daviniais senesnių padarų geologinio žemėlapio sudarymas“ (knyga išleista 1931 m.) M. Kaveckiui suteiktas gamtos mokslų daktaro laipsnis (*Doctor rerum naturalium*), kurį 1945 m. pripažino sąjunginė atestacinė komisija Maskvoje.

Eugenija Rudnickaitė, Vilniaus universitetas

MYKOLAS KAVECKIS

1889 05 20–1968 02 28

Profesorius M. Kaveckis buvo ne tik geologas, mineralogas ir geochemikas, bet ir iškili asmenybė – tarsi Lietuvos geologijos kamienas, nuo kurio atsišakoja daugybė šio medžio šakų. Įgijęs visapusi universitetinį išsilavinimą, labai sėkmingai dirbo daugelyje geologijos mokslo sričių. Be jo būtų sunku įsivaizduoti šiuolaikinę Lietuvos geologiją.

M. Kaveckis gimė Orenburge 1889 m. gegužės 20 d. Kauno gubernijos herbo „Grifas“ dvarininkų, kilusių iš Bugenių, netoli Mažeikių, Antano ir Amelijos Kaveckių šeimoje.

1921 m. M. Kaveckis buvo pakviestas dirbti nepriklausomoje Lietuvoje. Po 32-ų metų, praleistų svetur, M. Kaveckis grįžo į Lietuvą turėdamas inžinerinio analitinio darbo patyrimą. Lietuvoje įsidarbino Valsybinėje chemijos laboratorijoje ir Aukštuo-siuose kursuose Kaune, vėliau universitete. Kvietimas dirbti naujai kuriamame Lietuvos universitete rodo, kad buvo žinomas tarp Rusijos lietuvių inteligentų. Augęs lietuvių šeimoje, nebuvo pamiršęs kalbos ar praradęs lietuviybės.

Nuo 1922 m. iki pat mirties jis dirbo Kauno ir Vilniaus universitetuose, Kauno politechnikos institute. Šiose aukštosiose

mokyklose dėstė įvairias geologijos disciplinas: kristalografiją, mineralogiją, inžinerinę geologiją, geomorfologiją, surinko didelę mineralų ir uolienu kolekciją, organizavo ir globojo mineralogijos muziejų, vadovavo geologijos katedroms, buvo vyriausybinių žinybų konsultantu geologijos klausimais, vadovavo naudingųjų iškasenų išteklių komisijai. Tyrė Lietuvos naudingąsias iškasenas, mineralinius ir gėlus [požeminius] vandenis, Andrioniškio (Padvarninkų) ir Žemaitkiemio meteoritus, kvartero nuogulas, inžinerines geologines sąlygas ir uolienu savybes. Parašė ir paskelbė apie 40 mokslinių publikacijų – knygų, mokslinių straipsnių ir monografijų.

Mokslinių tyrimų rezultatus visada stengėsi diegti į praktiką. Vykdant katedros, kuriai vadovavo, darbus buvo rasta cemento žaliava Menčiuose, Vegeriuose, Šaltiškėse, išžvalgytos kreidos mergelio atsargos Skirsnemunėje, prie Anykščių rasta žaliava – neogeno kvarcinis smėlis, dabar naudojama aukštos kokybės stiklo gamybai. Jiesios slėnyje prie Kauno ištyrinėta žaliava silikatinių plytų ir bituko gamybai ir t. t. Visų prof. M. Kaveckio

veiklos barų neįmanoma išvardyti, vis dėlto reikia pažymėti labai svarbų jo įnašą 1956–1958 m. vykdant Lietuvos geologijos tarnybos reorganizaciją.

Prof. M. Kaveckis buvo plataus profilio mokslininkas, visuomenininkas ir krašto patriotas. Jam rūpėjo ir geologijos mokslo plėtra, ir gamtos apsauga, darbuotojų sveikatingumas, kultūros klausimai. Jo vertingo organizacinio, mokslinio ir pedagoginio palikimo bei darbo rezultatus dabar galima rasti net keliuose Lietuvos universitetuose: Vilniaus, Vilniaus Gedimino technikos, Kauno technologijos. Jo veikla buvo labai produktyvi ir naudinga Lietuvai, mokslui bei kultūrai, geologijai.

Sovietmečiu jo pastangomis Vilniaus universitete 1956 m. išsaugota geologijos specialybė, visą laiką buvo rengiami nacionaliniai specialistai geologai, dabar sudarantys tvirtą Lietuvos geologų branduolį. Tam padėjo ne tik profesoriaus darbas, bet ir jo autoritetas, pažintys ir bendradarbiavimas su užsienio mokslininkais, teisingas principingumas ir tautiškumas. M. Kaveckis, jausdamas ir suvokdamas laikmečio sunkumus, suprato, kad dėl socialinių ir nacionalinių Lietuvos interesų būtina išsaugoti geologijos specialybę.

Toliau pateikiamos svarbiausios Mykolo Stasio Kaveckio gyvenimo ir veiklos datos (sudarė Algirdas Gaigalas pagal knygą apie M. Kaveckį).

1903 m. Samaros ligoninėje nuo paralyžiaus mirė tėvas Antanas Kaveckis.

1904 m. mokėsi Samaros gimnazijoje.

1904–1908 m. mokėsi Charkovo 3-iojoje gimnazijoje.

1908–1912 m. studijavo Liaudies švietimo ministerijos Charkovo universiteto Gamtos skyriaus Fizikos ir matematikos fakultete Chemijos sekcijoje, kurią baigęs gavo 2-ojo laipsnio diplomą su teise parašęs rašinį gauti 1-ojo laipsnio diplomą.

1912 m. Charkovo miesto apskrities viršininko pašauktas į tikrąją karinę tarnybą, iš pradžių tarnavo pulko mokomojoje komandoje. Priimtas į Jo Karališkosios Didenybės

Veimaro Sakso Didžiojo Hercogo 10-ąjį Ingermanlandų husarų pulką.

1913 m. apdovanotas bronzos medaliu Romanovų dinastijos 300 metų valdymui atminti. Charkovo vietinės ligoninės gydytojų komisija dėl sveikatos atleido iš karinės tarnybos ir suteikė vienerių metų atostogas, kad galėtų gydytis. Vėliau išbrauktas iš husarų pulko sąrašų.

1914 m. Charkovo miesto karinės komisijos pripažintas netinkamu karinei tarnybai.

1914–1916 m. Kijevo Imperatoriaus Aleksandro II politechnikos instituto Chemijos fakulteto studentas. Nebaigė, išstojo iš IV kurso.

1916–1918 m. 19-osios inžinerinės statybinės draugovės technikas, Pagalbinė valstybinė inžinerinė veikiančiosios armijos Vakarų fronto įstaiga.

1919 m. iš pradžių Charkovo miesto valdybos butų skyriaus konstruktorius, vėliau numatomų darbų ir priėmimo ekspertas, komisijos pirmininkas (inžinierius).

1920–1921 m. dirbo vyr. laborantu Ukrainos Liaudies ūkio tarybos Mokslo ir technikos skyriaus chemijos laboratorijoje.

1921–1922 m. aukštųjų kursų Kaune asistentas.

1922 m. sausio 1 d. paskirtas Lietuvos Respublikos finansų, prekybos ir pramonės ministerijos Akčyžės departamento Akčyžės kontrolieriumi Kaune. Lietuvos Respublikos švietimo ministerijos Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto fizikos asistentas.

1923–1931 m. organizavo ir dalyvavo Kauno universiteto geologinėse ekspedicijose Lietuvoje.

1923 m. docentas, Mineralogijos katedros vedėjas.

1924 m. pradėjo tirti Lietuvos mineralinių vandenų versmes.

1926 m. Mineralogijos ir geologijos katedros vedėjas.

1927–1931 m. lankėsi užsienyje, tobulinosi Berlyne, Paryžiuje, Prahoje, Varšuvoje ir kt.

1928 m. apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliu.

Prof. Mykolas Kaveckis skaito paskaitą. Vilnius (nuotrauka iš VU Geologijos muziejaus archyvo)

1929–1940 m. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Mineralogijos ir geologijos, o nuo 1936 m. – Mineralogijos katedros profesorius ir katedros vedėjas.

1929 m. Kauno universitete įkūrė Mineralogijos muziejų. Suteiktas Kauno universiteto ekstraordinarinio profesoriaus vardas. Vedė Leokadiją Krakauskaitę, kanceliarijos tarnautoją.

1931 m. Kauno universiteto vadovybės komandiruotas į Prahą kvalifikacijos kelti, dalyvavo Karpatų geologų asociacijos konferencijoje.

1932 m. Prahos Karlo universitete už darbą „Lietuvos geologijos pagrindai ir remiantis gręžinių daviniais senesnių padarų geologinio žemėlapio sudarymas“ suteiktas mokslų daktaro laipsnis (*Doctor rerum naturalium*); knyga išleista 1931 m. kaip Kauno universiteto darbų dalis.

1929–1935 m. tyrė Andrioniškio ir Žemaitkiemio meteoritus.

1936 m. Mineralogijos kabineto vadovas.

1937 m. mirė motina.

1933–1937 m. jam vadovaujant ir dalyvaujant sudarytas Lietuvos kvartero žemėlapis, įjėgęs į Tarptautinį Europos kvartero nuogulų žemėlapi, redaguotą S. Jakovlevo.

1939–1941 m. medžiotojas su teise medžioti Birštono valsčiaus Ustronės dvaro 140 ha medžioklės plote.

1939 m. Vytauto Didžiojo universiteto deleguotas į Vilnių perimti Stepono Batoro universiteto Gamtos fakulteto turto.

1940 m. kartu su kitais Kaune organizavo I lietuvių ir latvių geologų konferenciją ir ekskursijas.

1940–1960 m. Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto Mineralogijos katedros profesorius ir vedėjas.

1941–1944 m. karo metais išsaugojo VU Mineralogijos katedros ir muziejaus inventorių nuo sunaikinimo.

1944 m. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus komandiruotas į Vilnių Sveikatos komisariato žinion Birštono kurorto reikalais.

1945 m. SSRS Liaudies komisarų tarybos Sąjunginio aukštųjų mokyklų reikalų komiteto aukščiausioji atestacinė komisija pripažino geologijos ir mineralogijos mokslų daktaro laipsnį.

1946–1948 m. mokėsi dvejų metų Marksizmo-leninizmo vakariniame universitete prie LKP(b) Vilniaus miesto komiteto Filosofijos fakultete.

1946–1950 m. LSSR mokslų akademijos Geologijos ir geografijos instituto Mineralinių žaliavų skyriaus vedėjas.

1955 m. dalyvavo mineralogų ir geochemikų suvažiavime.

1956 m. dalyvavo ir skaitė pranešimą karsto klausimais konferencijoje Maskvoje.

1948 m. įstojo į Sąjunginę politinių ir mokslinių žinių skleidimo draugiją, Lietuvos SSR draugiją, tikrasis draugijos narys.

1948–1951 m. Kauno universiteto Statybos fakulteto Inžinerinės geologijos katedros profesorius ir vedėjas, antraeilininkas.

1948 m. Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku už našų mokslinį ir pedagoginį darbą bei aktyvią visuomeninę veiklą apdovanotas Garbės raštu.

1951–1968 m. Kauno politechnikos instituto Hidrotechnikos fakulteto Inžinerinės geologijos katedros vedėjas ir profesorius,

antraeilininkas; nuo 1960 m. ėjo pagrindines pareigas.

1956–1958 m. dalyvavo reorganizuojant Lietuvos geologinę tarnybą, Vilniaus universitete išsaugojo geologijos specialybę.

1959 m. Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas suteikė Lietuvos SSR nusipelnusio mokslo veikėjo garbės vardą.

1964 m. Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku už gerą ilgametį mokslinį ir pedagoginį darbą aukštojoje mokykloje septyniasdešimt penktųjų gimimo metinių proga apdovanotas Garbės raštu.

1968 m. vasario 28 d. mirė Kaune, palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

Daugiau knygoje *Profesorius Mykolas Kaveckis – inžinierius, mineralogas, geochemikas / Vilniaus universitetas; sudarytojas ir mokslinis redaktorius Algimantas Grigelis. Vilnius: VUL, 2012, 608 p.; ir kt.*

Mykolas Kaveckis – Vytauto Didžiojo universiteto profesorius 1931 m. (iš knygos apie M. Kaveckį)

Įrašas nuotraukoje: „Gerb. prof. dr. M. Kaveckiui. VVU GMF geologijos sk. IV k. geochemikų grupė 1951/52 m. m.“. Sėdi (iš kairės): Pranas Raudonis, Valentina Rogatko, prof. Mykolas Kaveckis, Elena Žalpytė, Vladas Mikalauskas; stovi: Albinas Sabaliauskas, Ilja Sereiskis, Rapolas Rajeckas, Vytautas Narbutas (iš knygos apie M. Kaveckį)